

Acidobazická rovnováha

Martin Vejražka

Fyziologické pH

- Plasma a většina extracelulární tekutiny

$$\text{pH} = 7,40 \pm 0,02$$

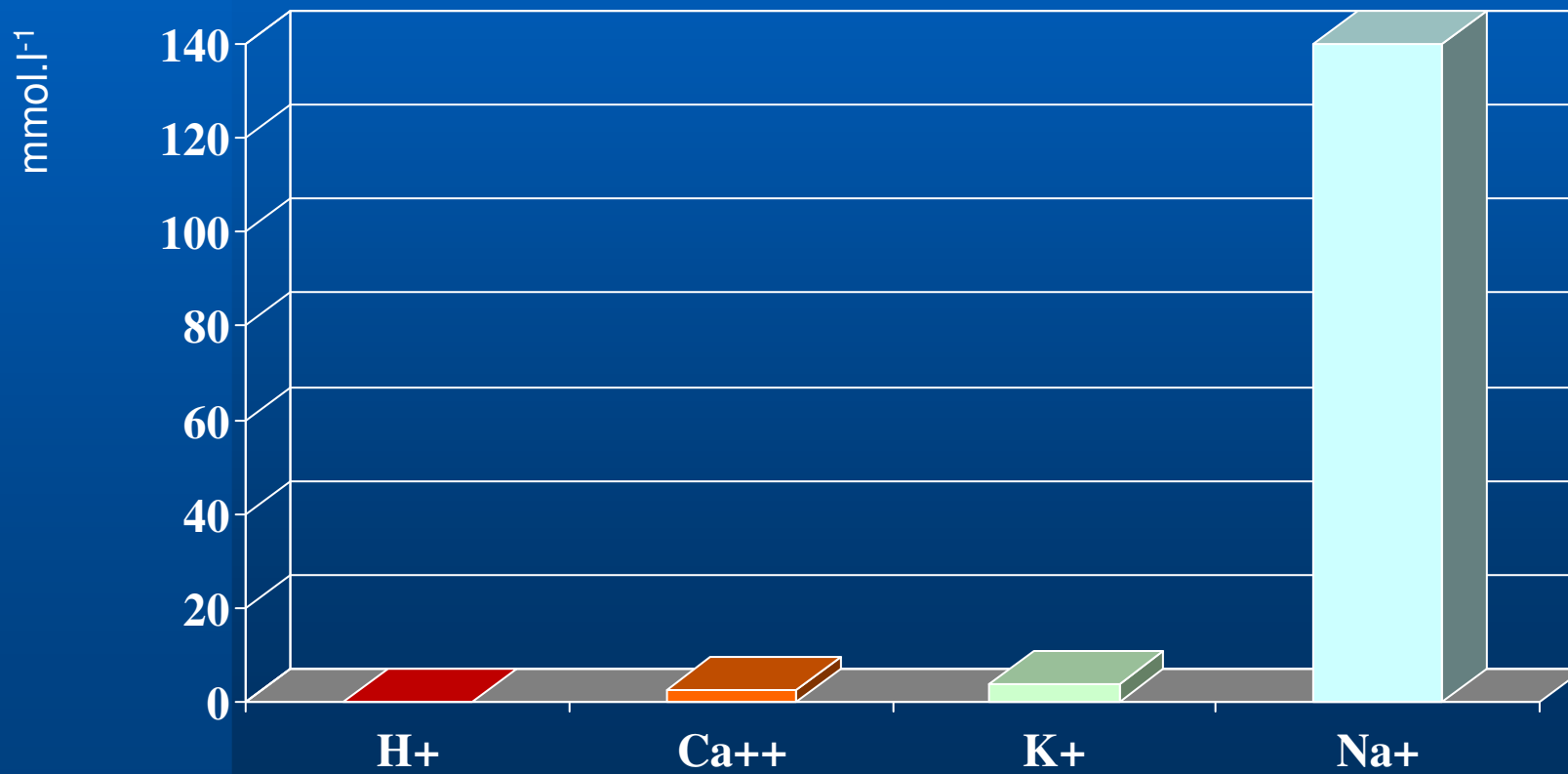
Význam stálého pH

Na pH závisí

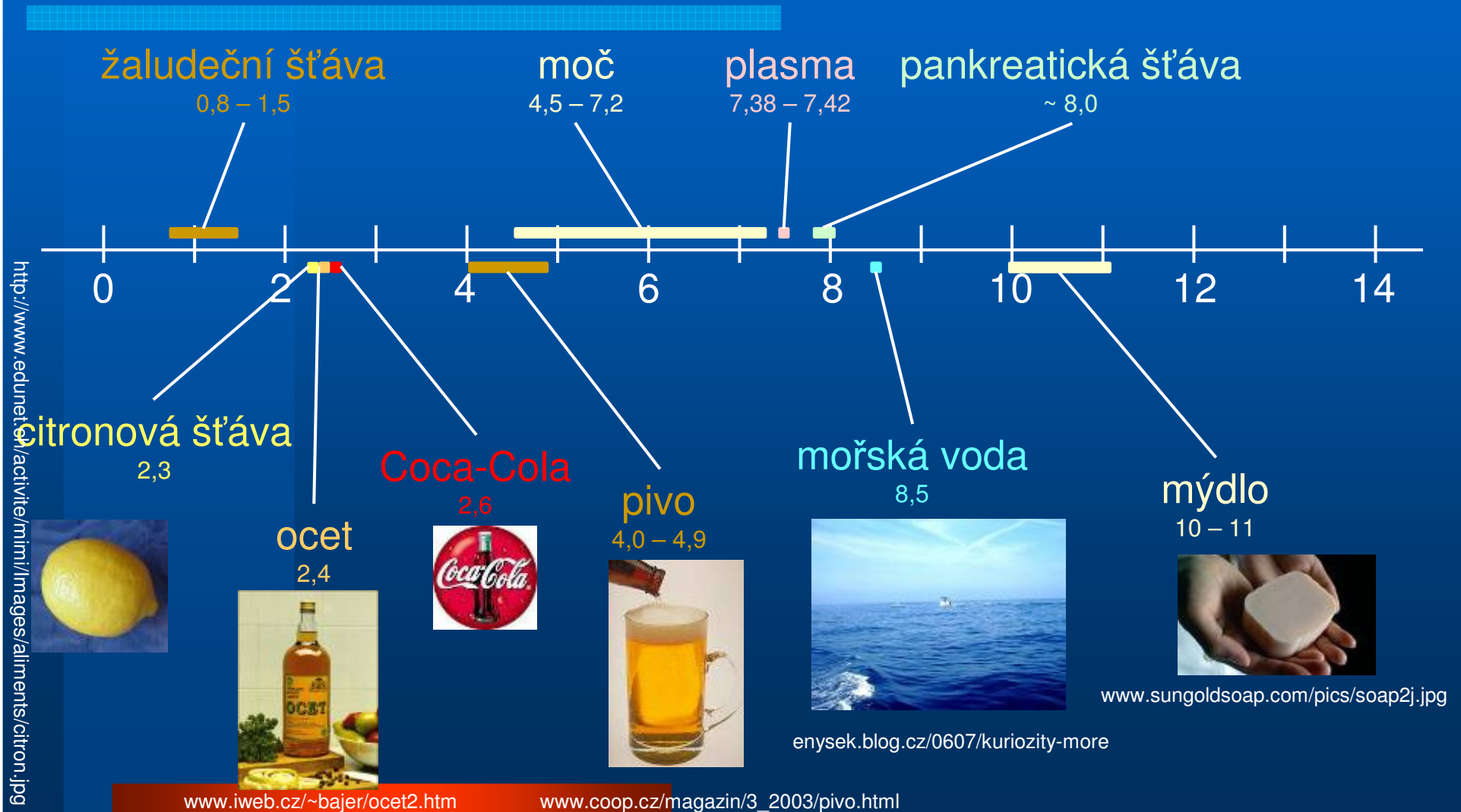
- **vlastnosti bílkovin**
  - aktivita enzymů
  - struktura součástí buňky
- **propustnost membrán**
  - distribuce elektrolytů

pH < 7,0 nebo > 7,7 není slučitelné se životem

H⁺ a jiné kationty

pH

Zdroje protonů

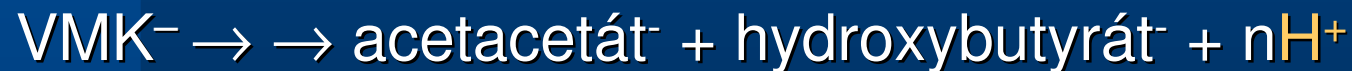
- **Anaerobní glykolýza**

- **Lipolýza**

- **Ketogeneze**

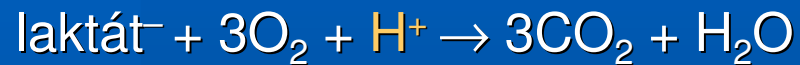
Zdroje protonů

- Oxidace sirných AMK
- Metabolismus org. fosfátů
- Oxidace dalších AMK
- Syntéza urey z NH_4^+

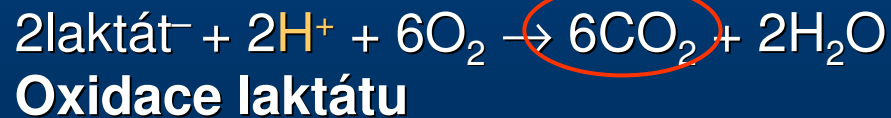

Spotřeba protonů

- **Oxidace laktátu**

Anaerobní glykolýza

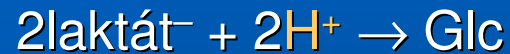

Může dojít k časovému
nebo prostorovému
oddělení

Spotřeba protonů

- **Glukoneogeneze**

- **Oxidace neutrálních AMK**

- **Oxidace dikarboxylových AMK**

- **Oxidace aniontů organických kyselin**

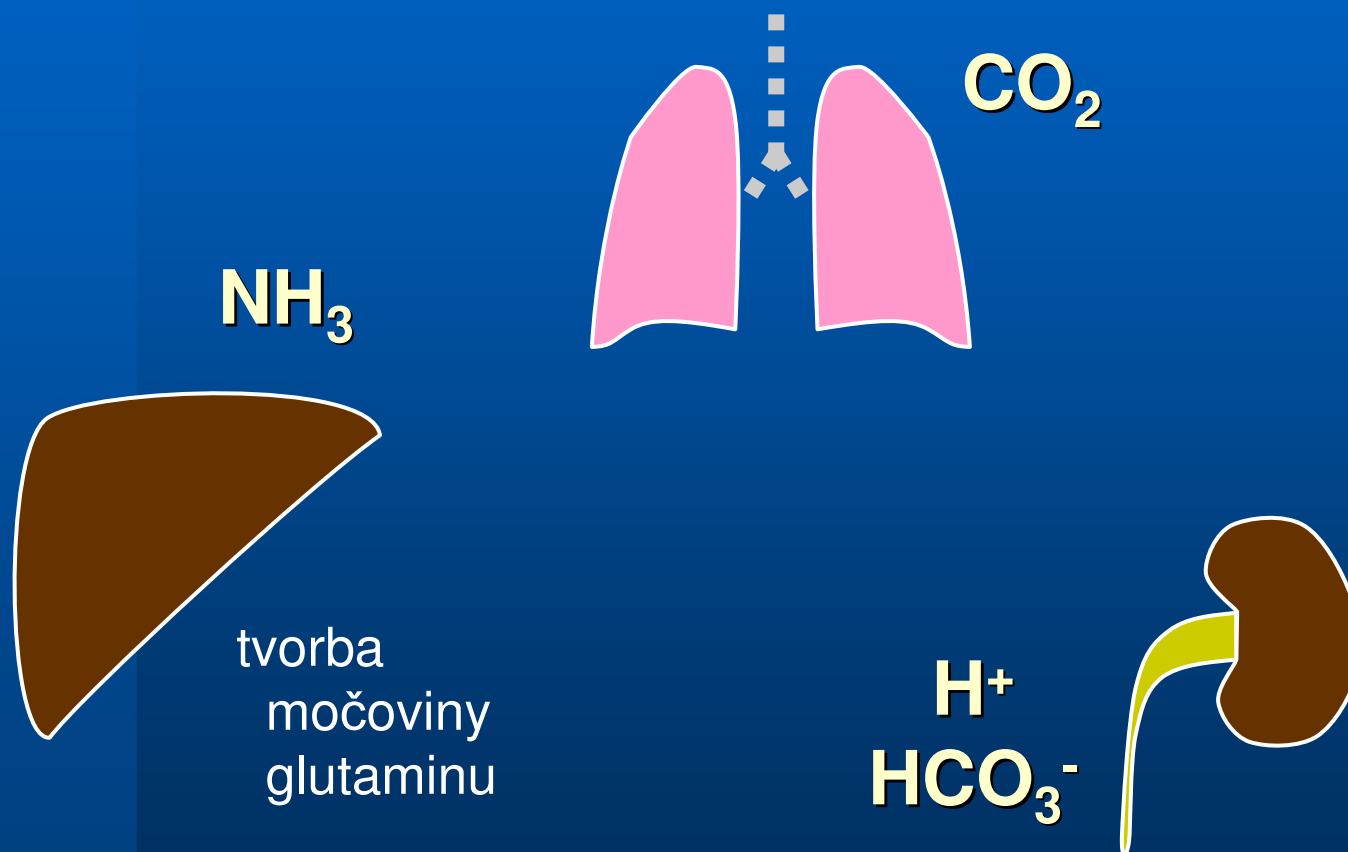
Zdroje protonů

- **Strava obsahuje**
  - soli organických kyselin
  - látky metabolizované na kys. sírovou
  - látky metabolizované na kys. fosforečnou

Udržování pH

- Okamžitě, ale neúplně
– PUFRY
- Úplně, ale pomalu
– REGULACE METABOLISMU
respirace, transportních dějů...

Regulace kyselosti vnitřního prostředí

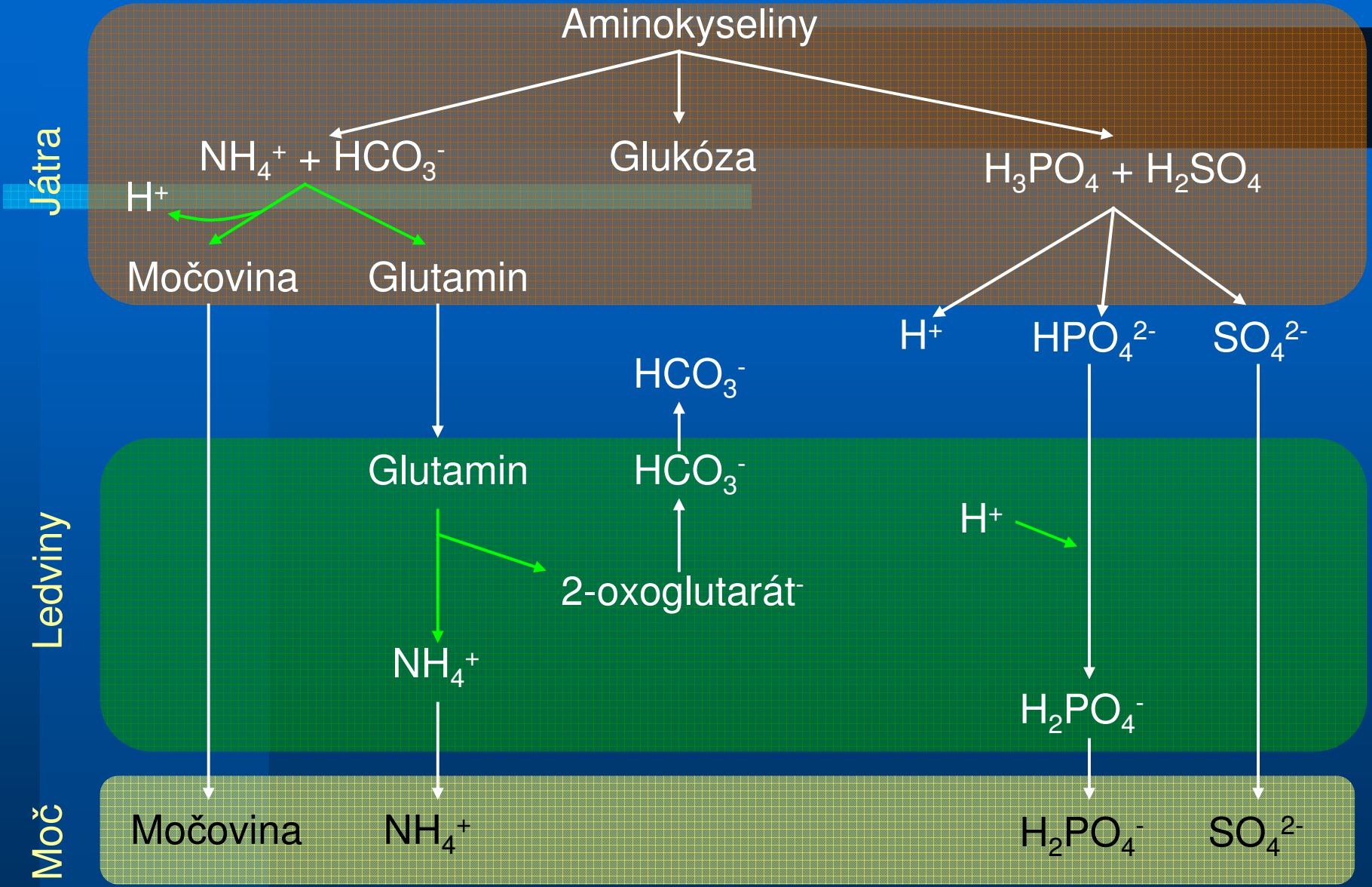
Respirace

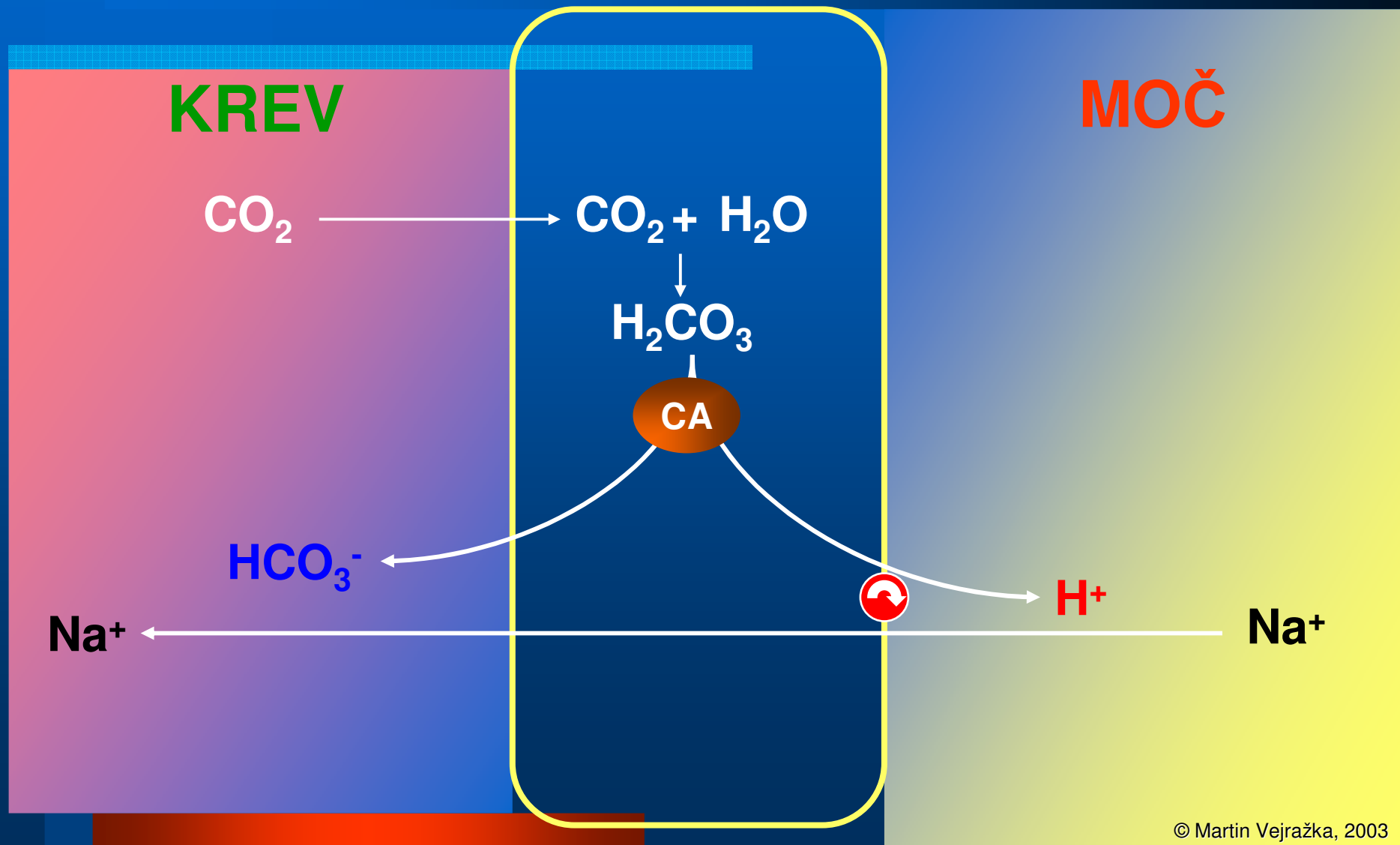
- $\uparrow$ ventilace $\rightarrow$ $\downarrow$ pCO_2 $\rightarrow$ alkalizace
- $\downarrow$ ventilace $\rightarrow$ $\uparrow$ pCO_2 $\rightarrow$ okyselení

Játra

Ledvina

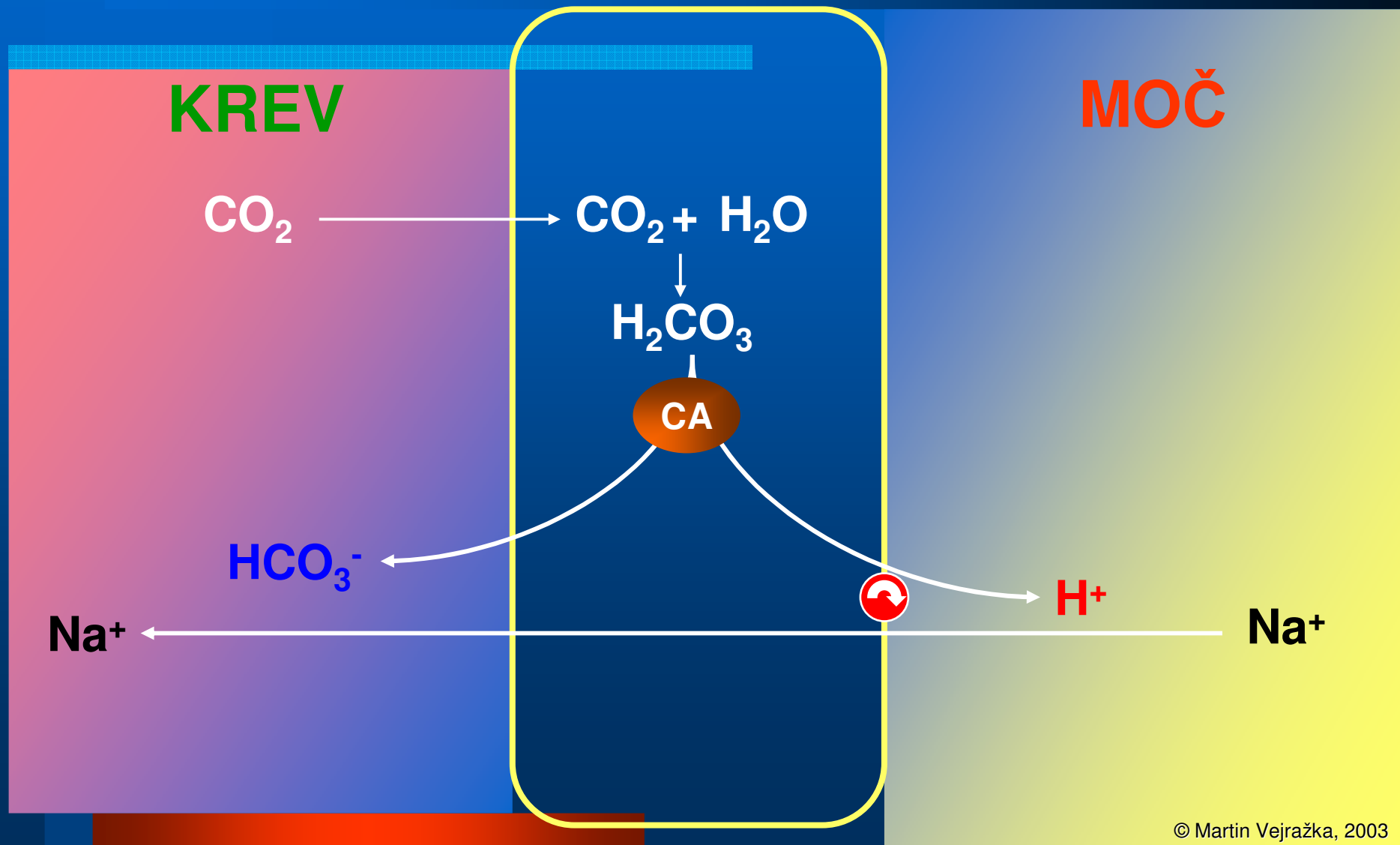
Ledvina

KREV

MOČ

Ledvina

Ledvina

KREV

MOČ

HCO_3^-

Na^+

CO_2
+
 H_2O

CA

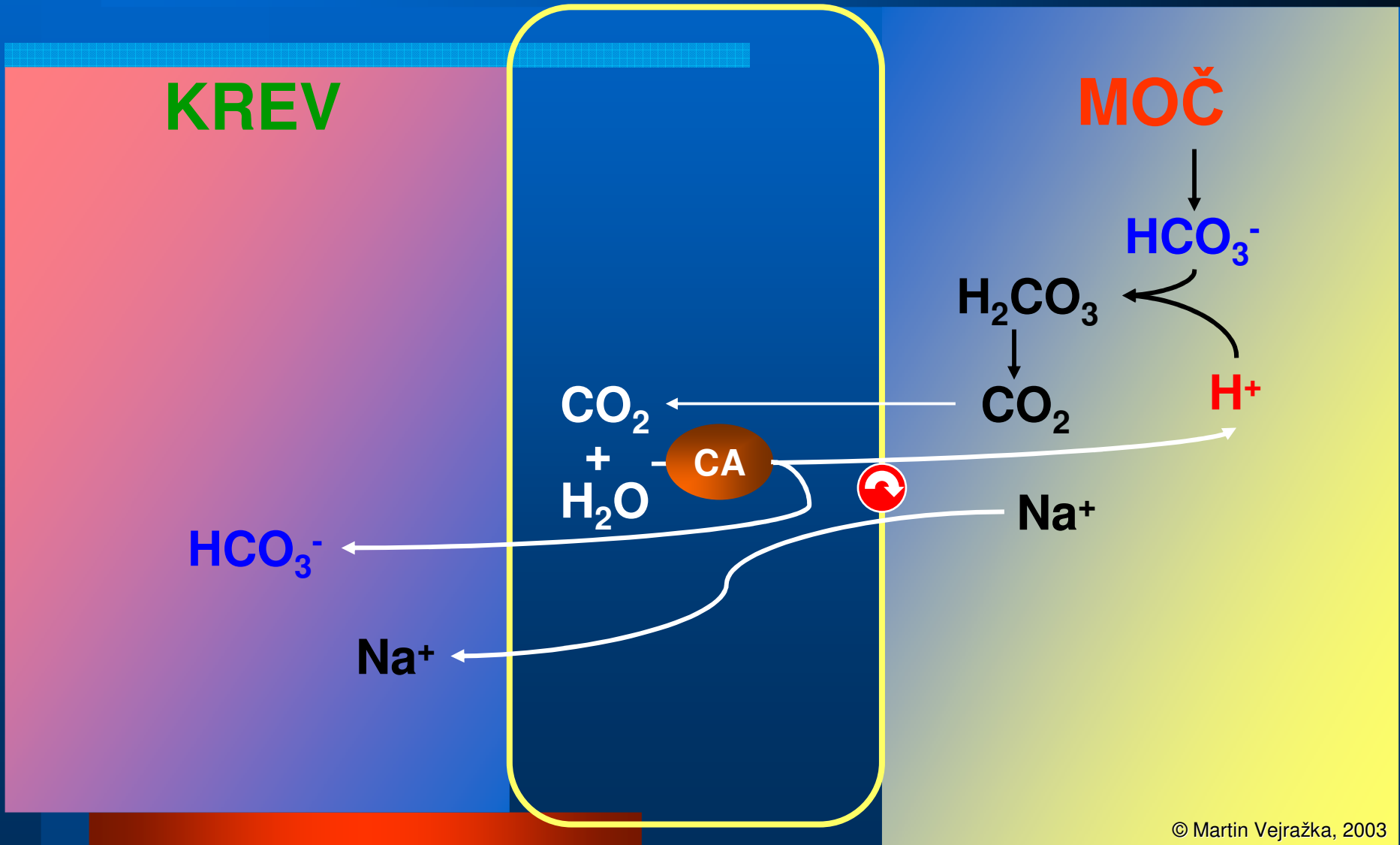

H_2CO_3
↓
 CO_2

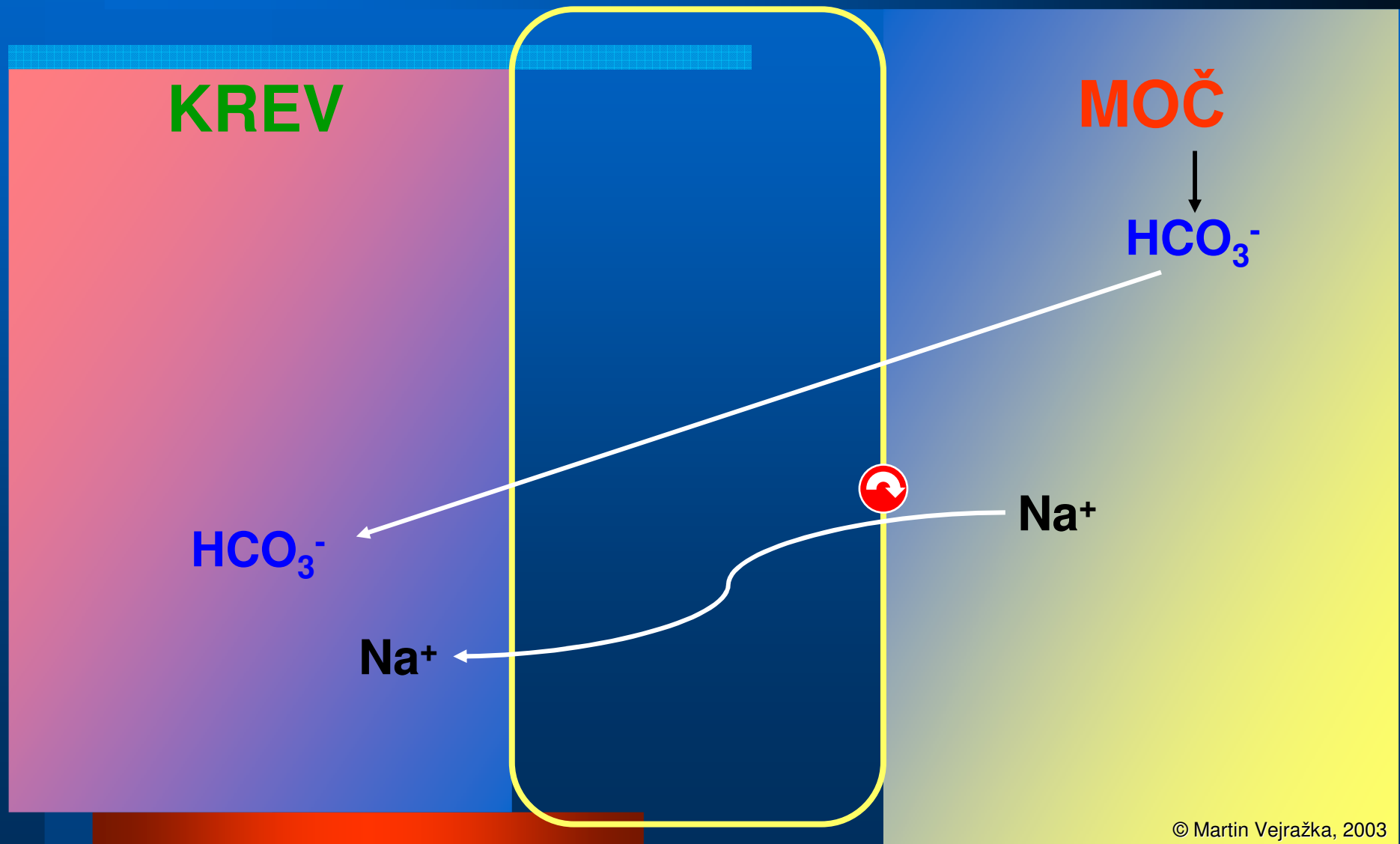
Na^+

HCO_3^-

H^+

Ledvina

Ledvina

KREV

MOČ

HCO_3^-

Na^+

CO_2
+
 H_2O

CA

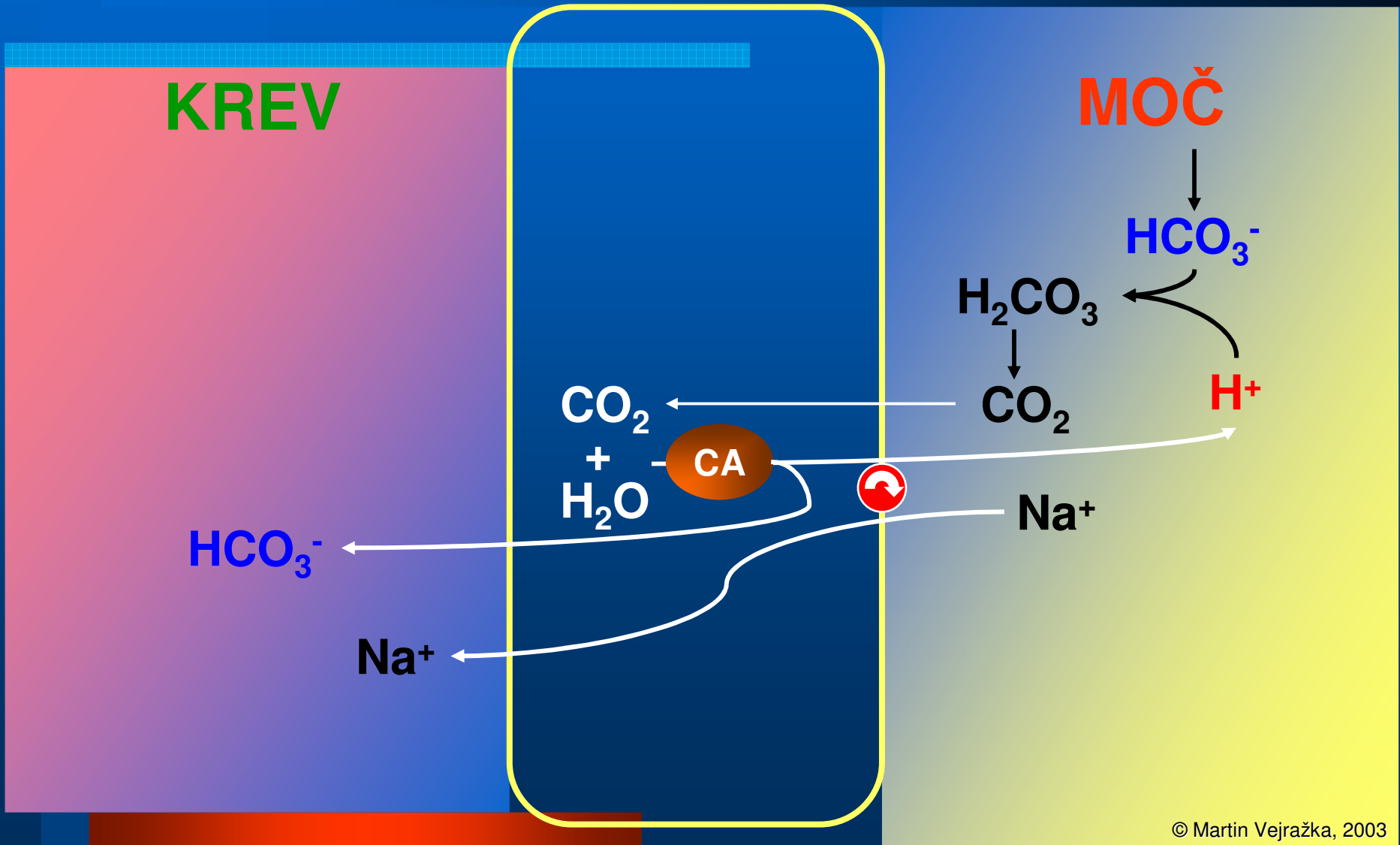

H_2CO_3
↓
 CO_2

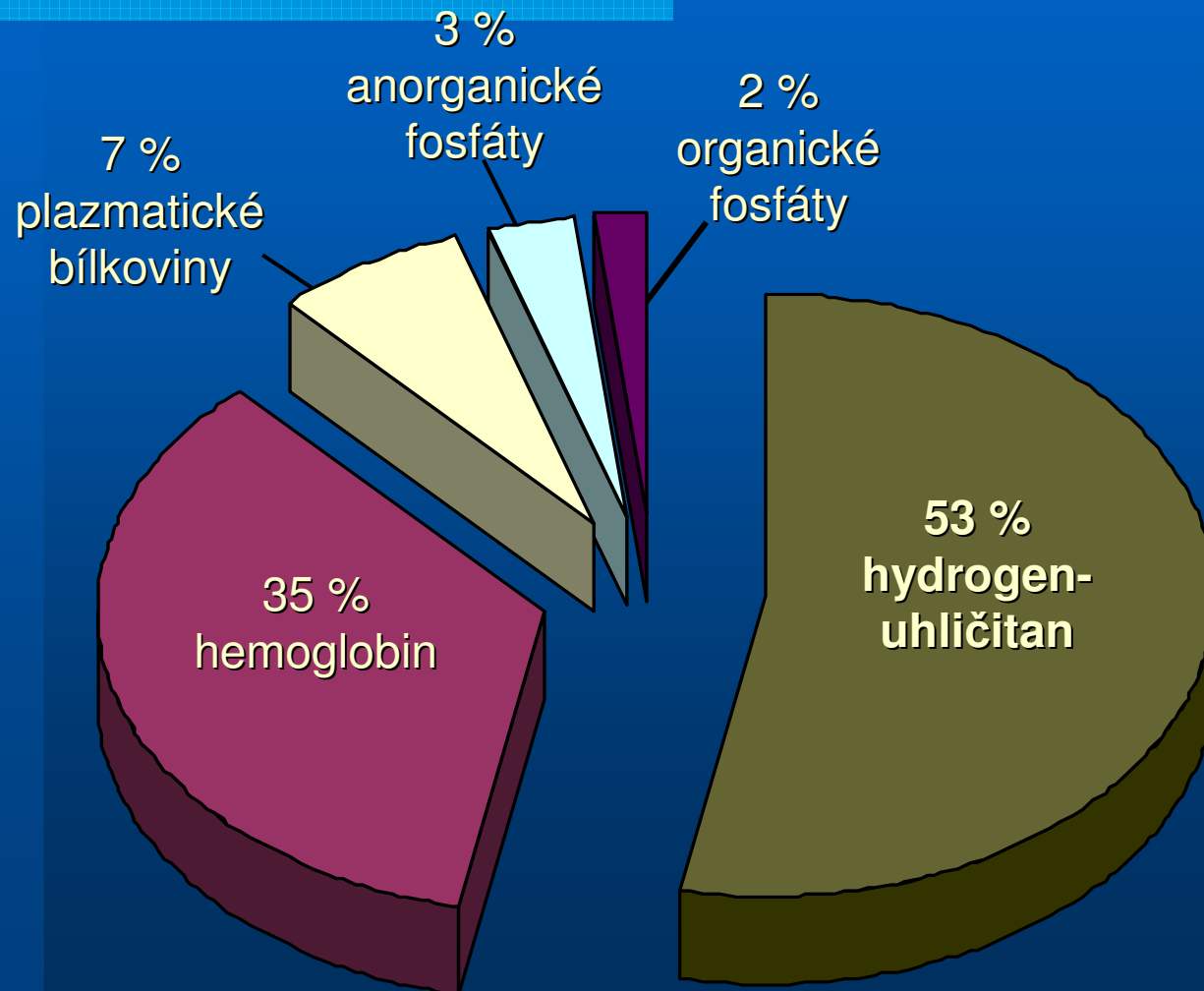
Na^+

HCO_3^-

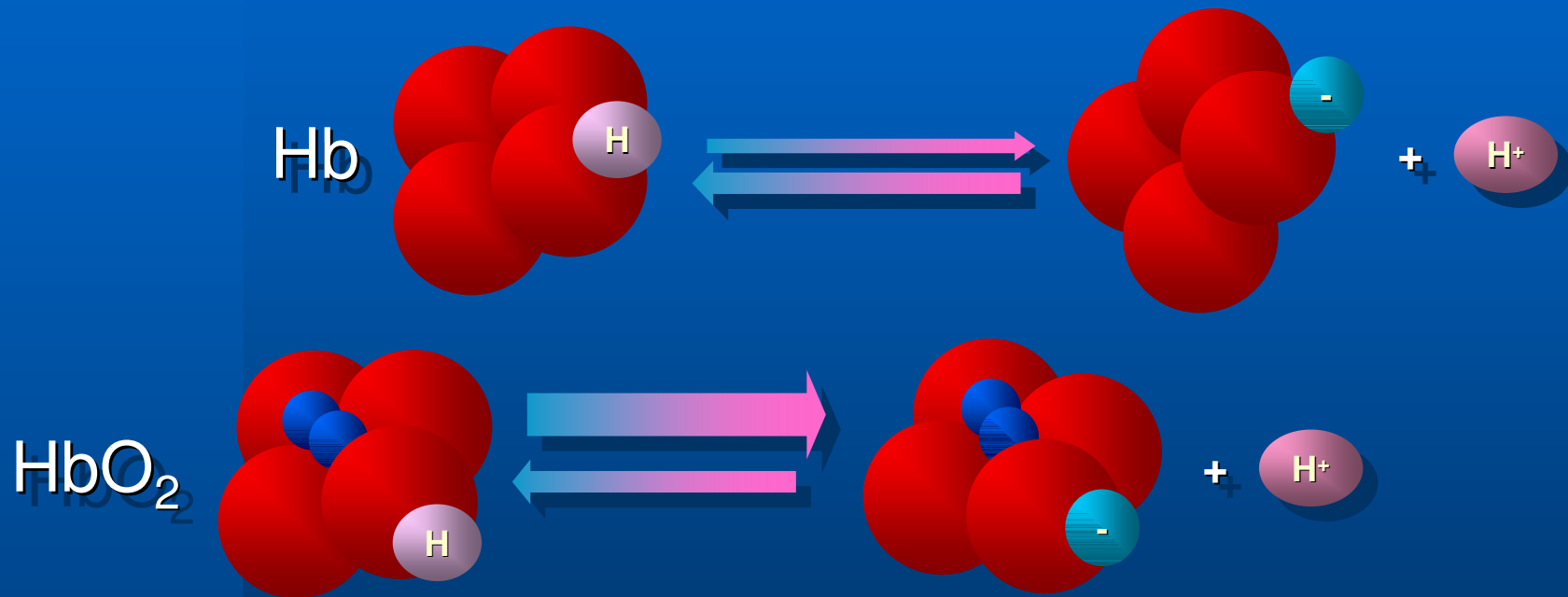
H^+

Podíl nárazníků

Hemoglobinový pufr

Oxygenovaný hemoglobin je kyselejší než desoxygenovaný

- částečné vyrovnání pH v plicích po vydýchání CO₂
- snažší uvolnění O₂ v kyselém prostředí (hypoxická tkáň)

Bikarbonátový pufr

Hendersonova-Hasselbalchova rovnice

$$\text{pH} = \text{pK}_a + \log \frac{[\text{HCO}_3^-]}{[\text{H}_2\text{CO}_3]}$$

V tabulkách:
pK_a = 6,35

- pK_a = 6,1
- [HCO₃⁻] = 24 mmol.l⁻¹
- [H₂CO₃] = 1,2 mmol.l⁻¹

$$\frac{[\text{HCO}_3^-]}{[\text{H}_2\text{CO}_3]} = 20$$

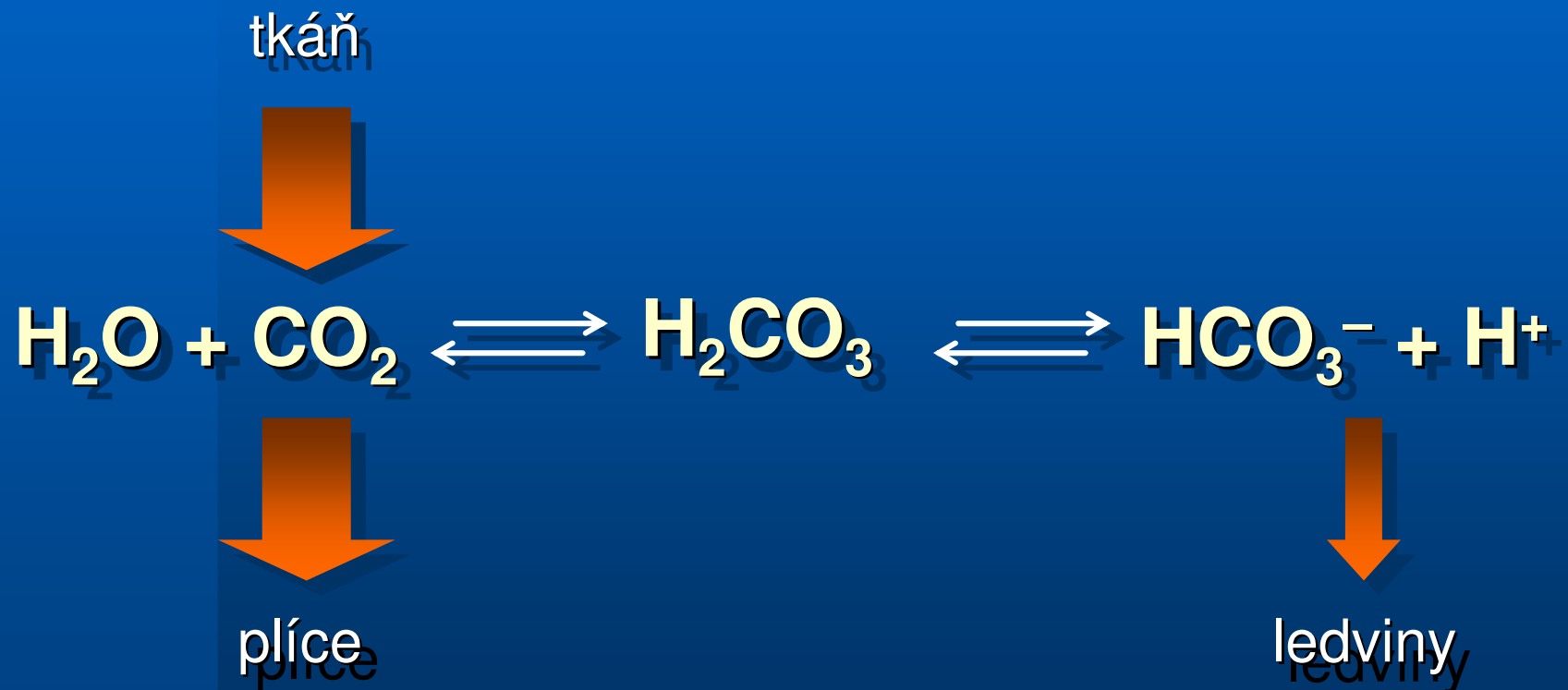
> 10 !

Hendersonova-Hasselbalchova rovnice

$$\text{pH} = \text{pK}_a + \log \frac{[\text{HCO}_3^-]}{\alpha \cdot \text{pCO}_2}$$

- $\text{pK}_a = 6,1$
- $[\text{HCO}_3^-] = 24 \text{ mmol.l}^{-1}$
- $\alpha = 0,224 \text{ mmol.l}^{-1} / \text{kPa}$ $\text{pCO}_2 = 5,3 \text{ kPa}$

Bikarbonátový pufr

Změna pH při zvracení

- ztráta asi 0,5 l žaludeční šťávy, pH 0,8

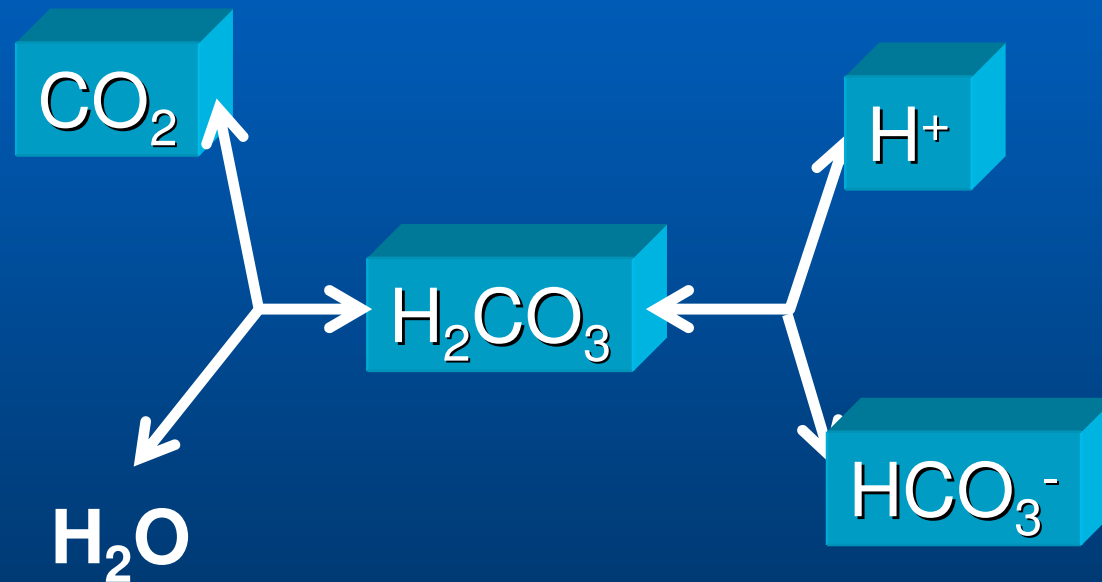
– bez pufru   pH 7,4 → > 14

– uzavřený systém   7,4 → 7,9

– **otevřený systém   7,4 → 7,415**

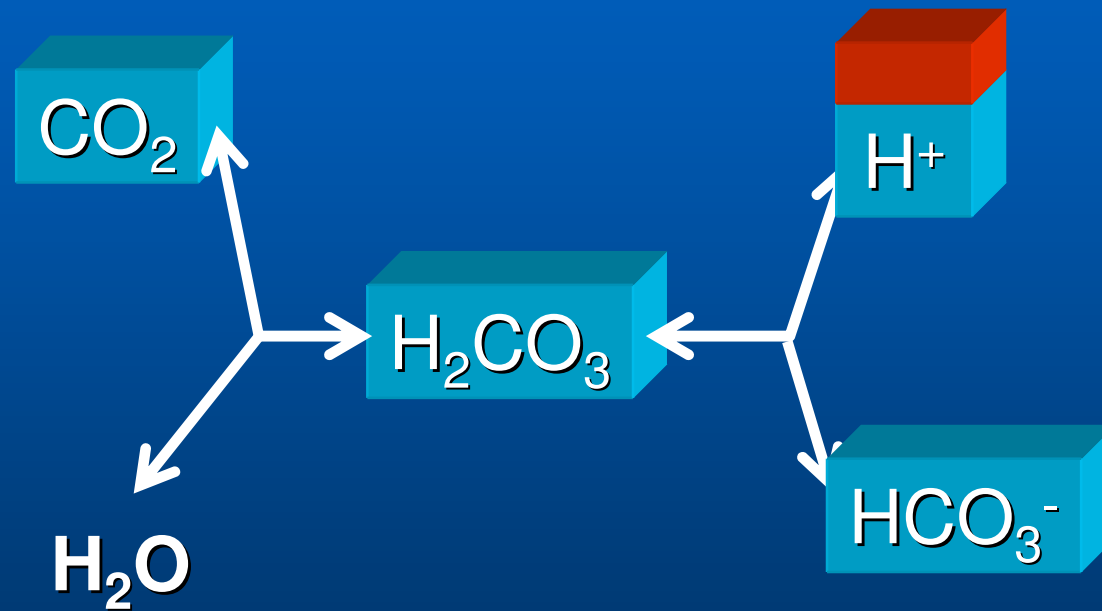

Bikarbonátový pufr

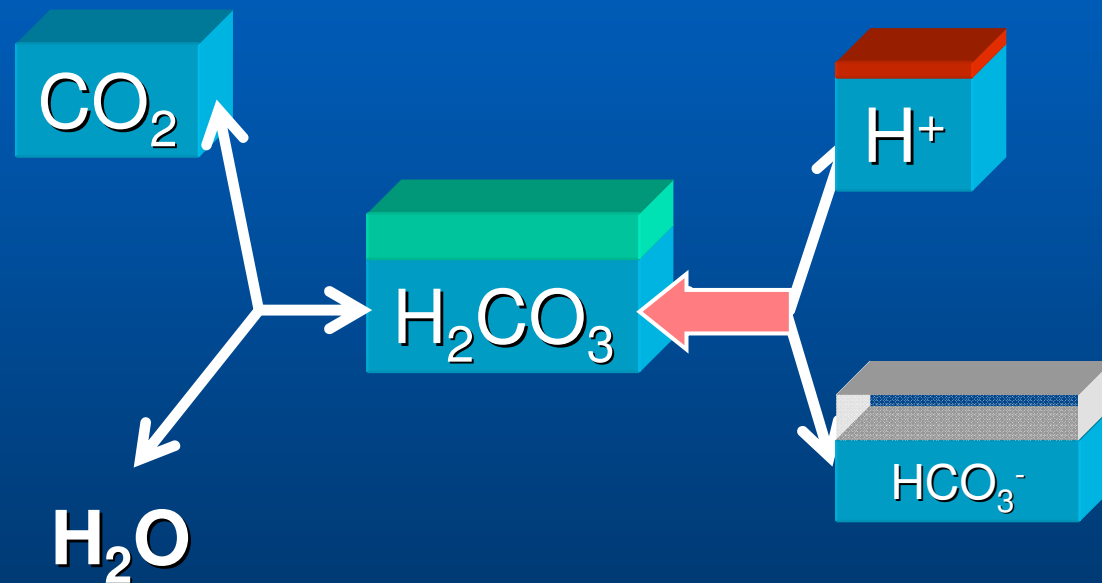

Pozn.: Velikost „krabiček“ nemá pevné měřítko!

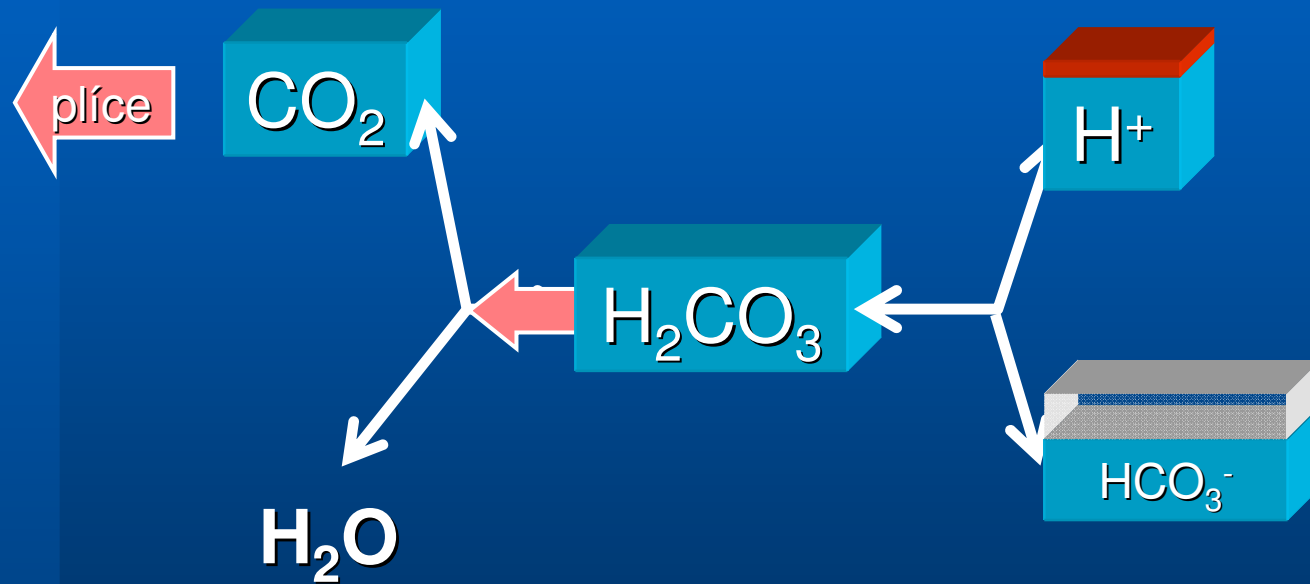
Bikarbonátový pufr

Bikarbonátový pufr

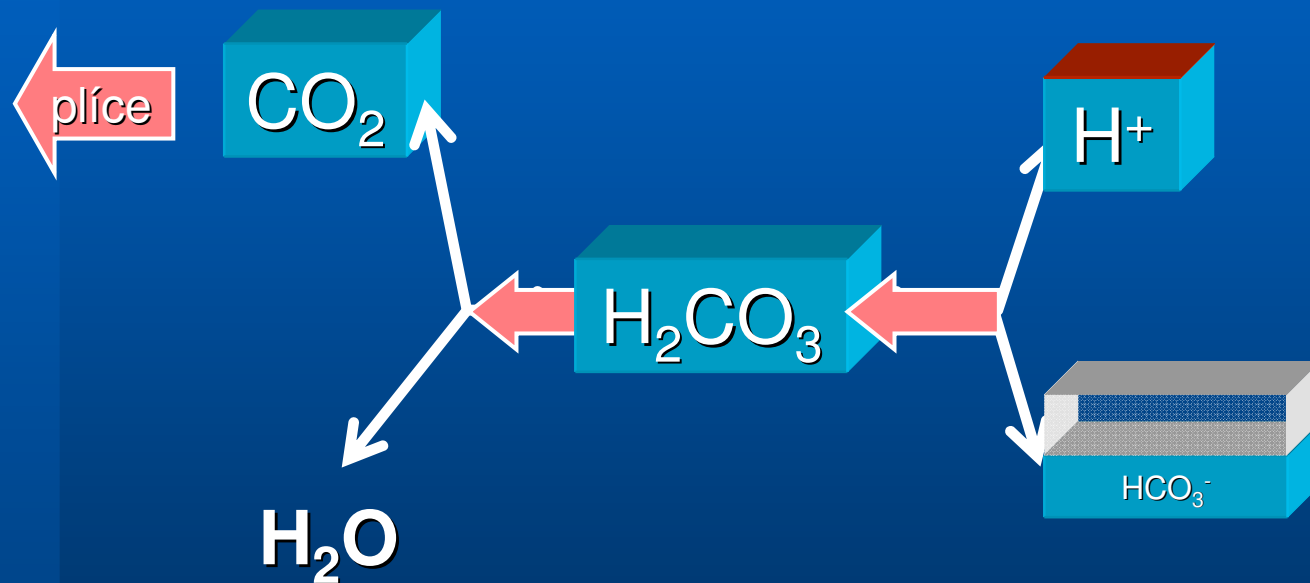

Bikarbonátový pufr

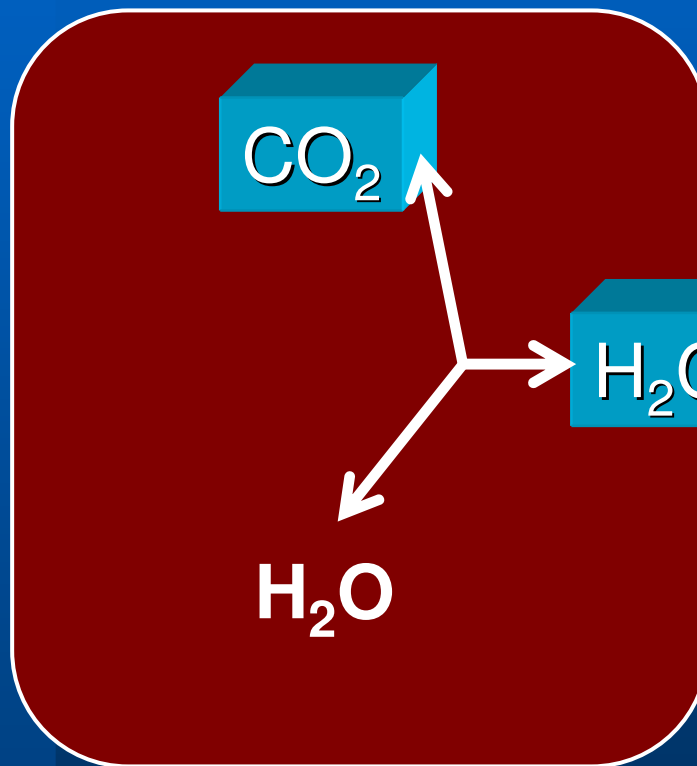
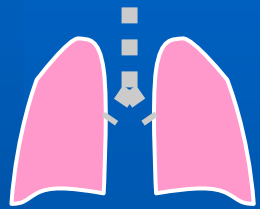

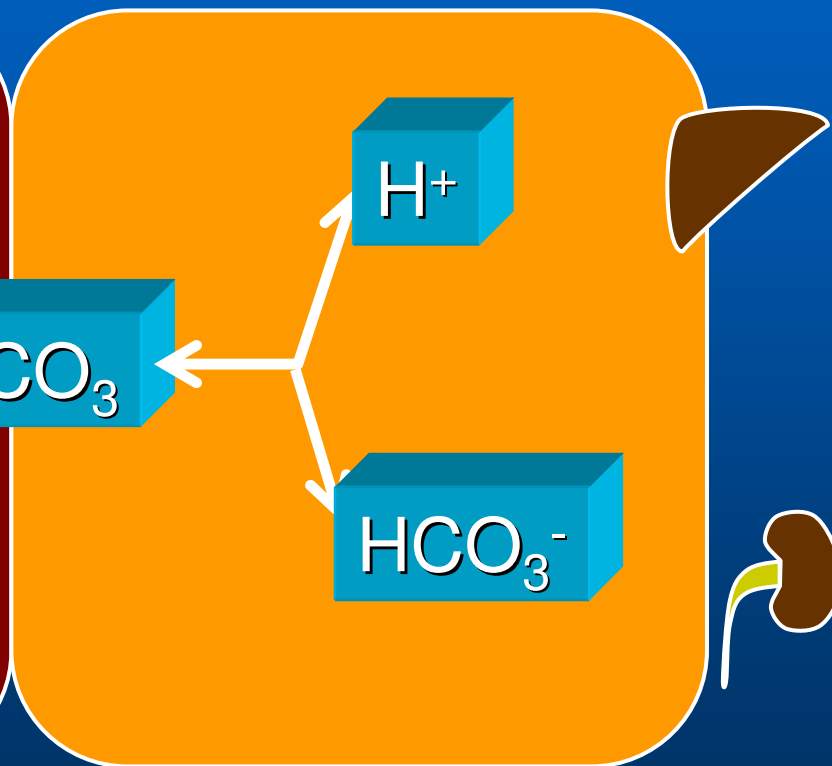
Bikarbonátový pufr

Bikarbonátový pufr

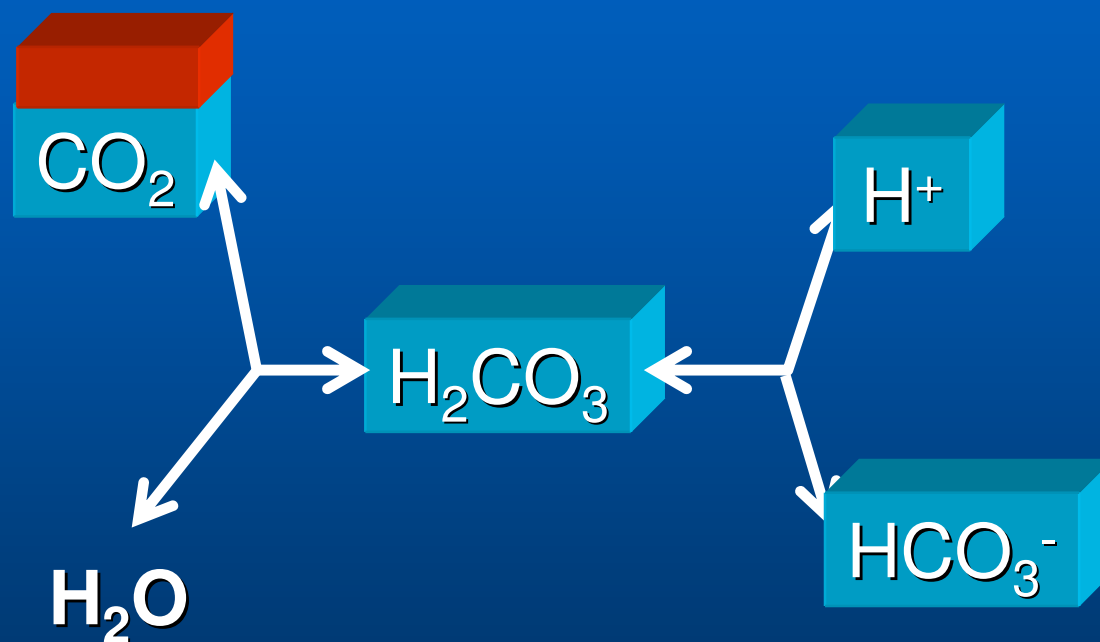

Respirační složka

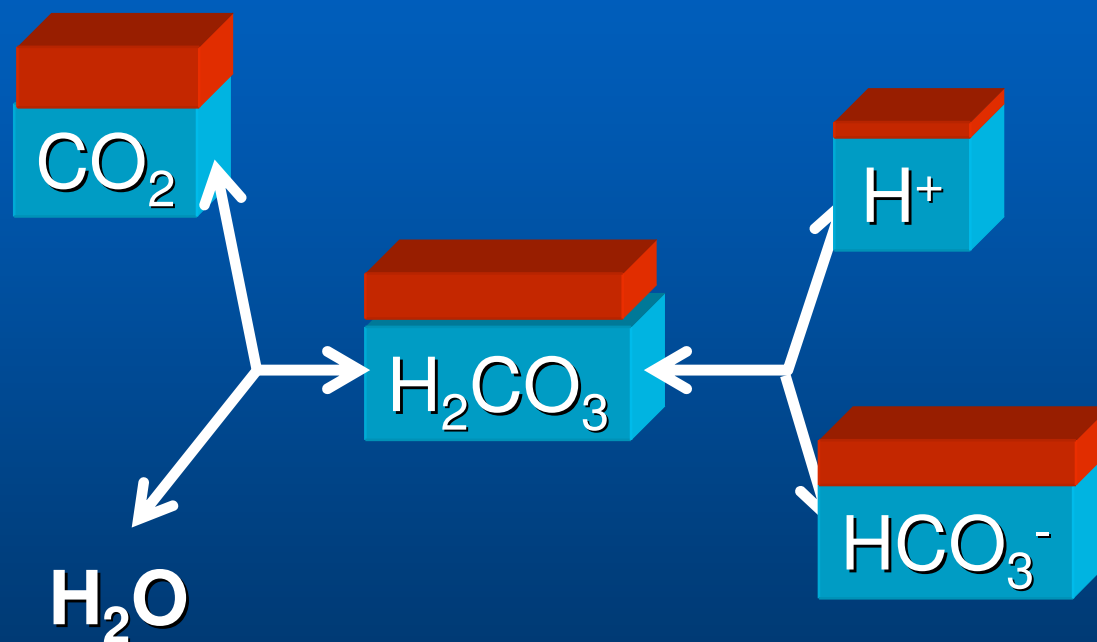

Metabolická složka

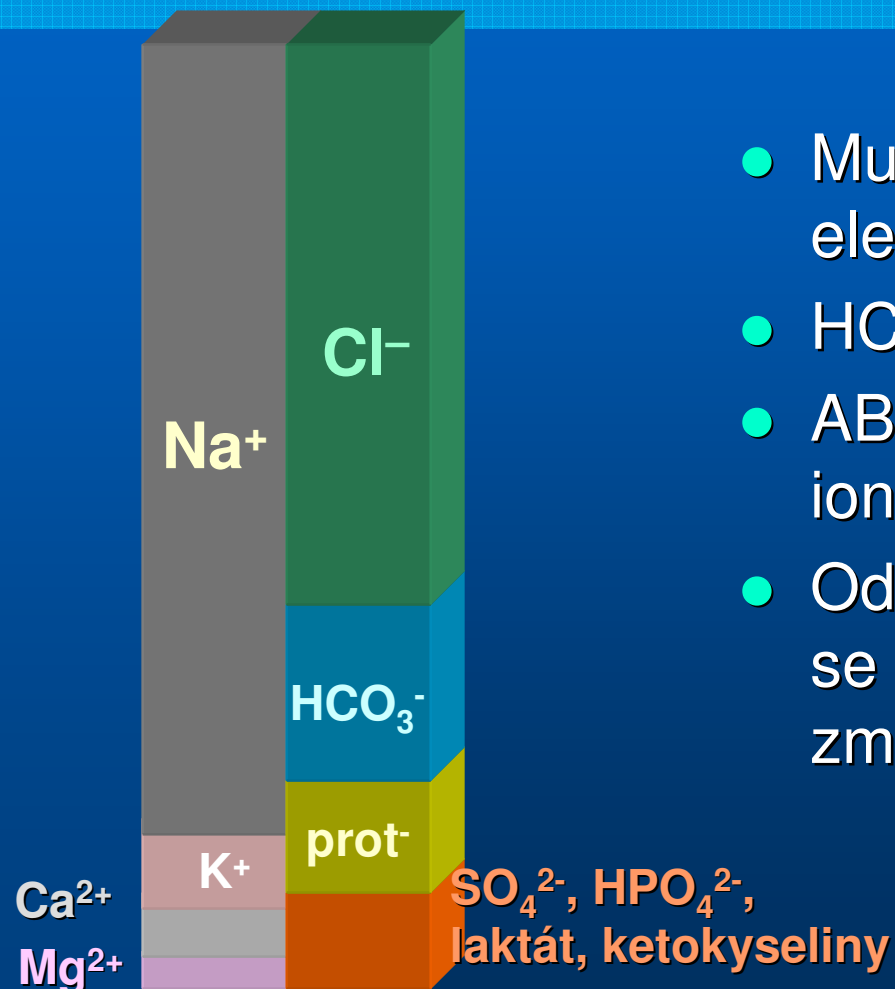
Aktuální a standardní hydrogenuhličitany

Aktuální a standardní hydrogenuhličitany

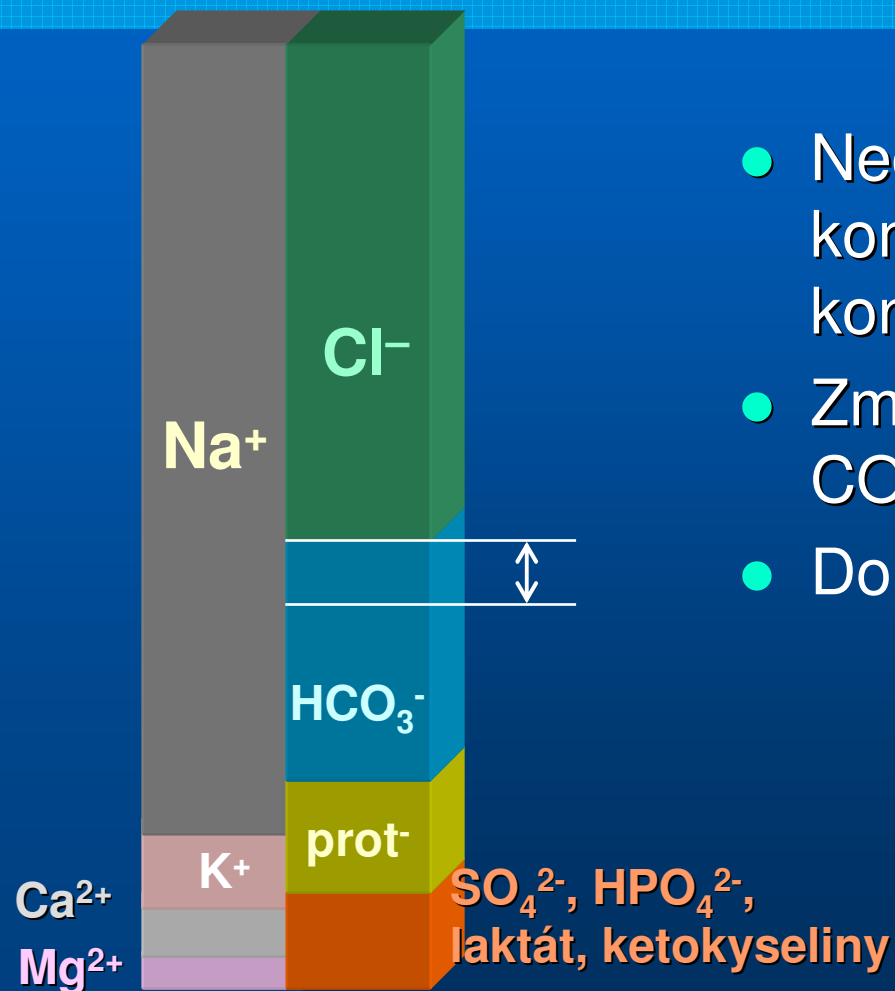

ABR a ionty

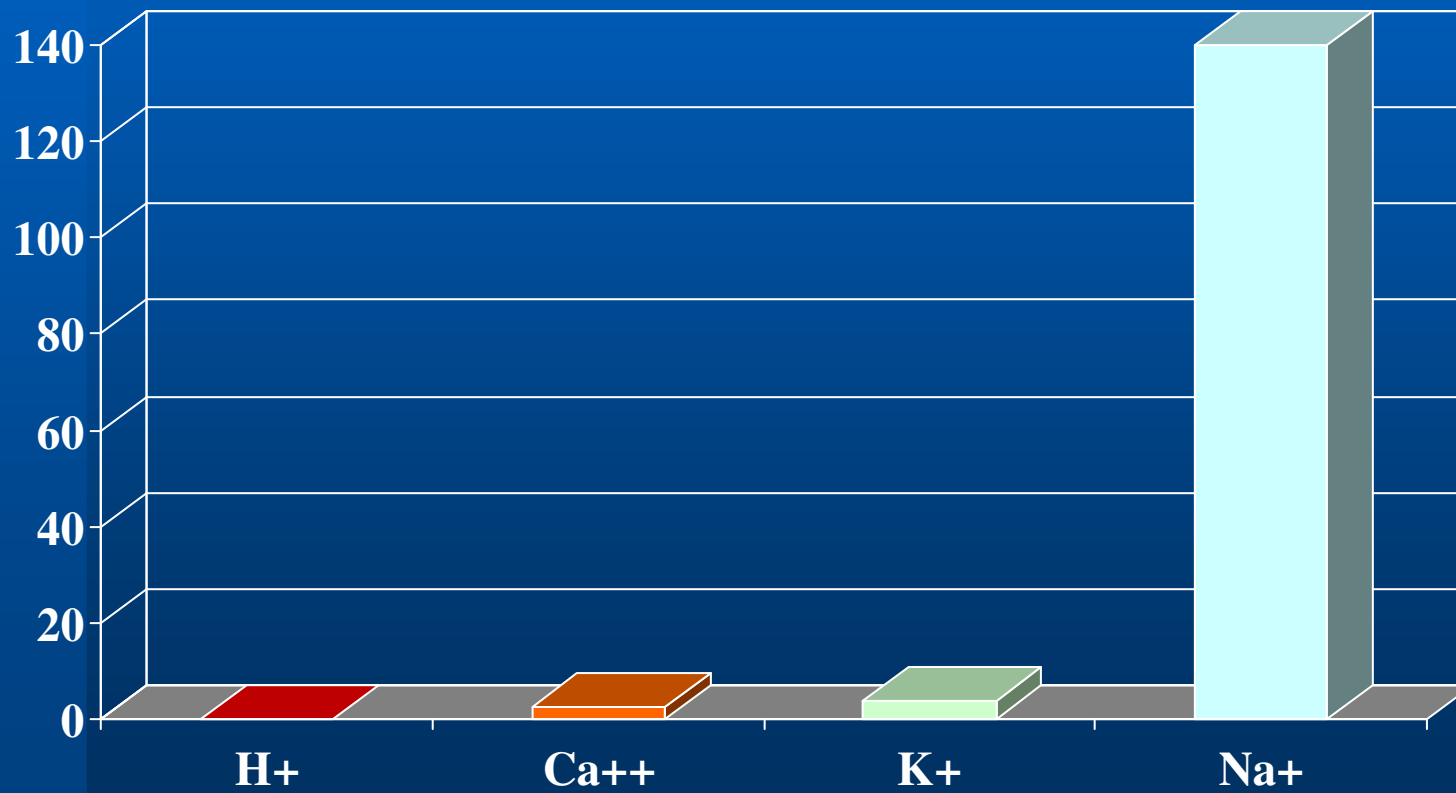
- Musí být zachována elektroneutralita
- HCO_3^{-} má náboj, CO_2 nikoliv
- ABR souvisí s metabolismem iontů
- Odchytky koncentrace iontů se nejnáze kompenzují změnou koncentrace HCO_3^{-}

Hypochloremická alkalóza

- Nedostatek Cl^- je kompenzován zvýšením koncentrace HCO_3^-
- Změna poměru bikarbonátu a CO_2 vede k alkalóze
- Doprovází např. zvracení

H⁺ a jiné kationty

Hendersonova-Hasselbalchova rovnice

$$\text{pH} = \text{pK}_a + \log \frac{[\text{HCO}_3^-]}{[\text{H}_2\text{CO}_3]}$$

o 5 – 6 řádů více než $[\text{H}^+]$

- $\text{pK}_a = 6,1$
- $[\text{HCO}_3^-] = 24 \text{ mmol.l}^{-1}$
- $[\text{H}_2\text{CO}_3] = 1,2 \text{ mmol.l}^{-1}$

$$\frac{[\text{HCO}_3^-]}{[\text{H}_2\text{CO}_3]} = 20$$

Změna pH při zvracení

- ztráta asi 0,5 l žaludeční šťávy, pH 0,8

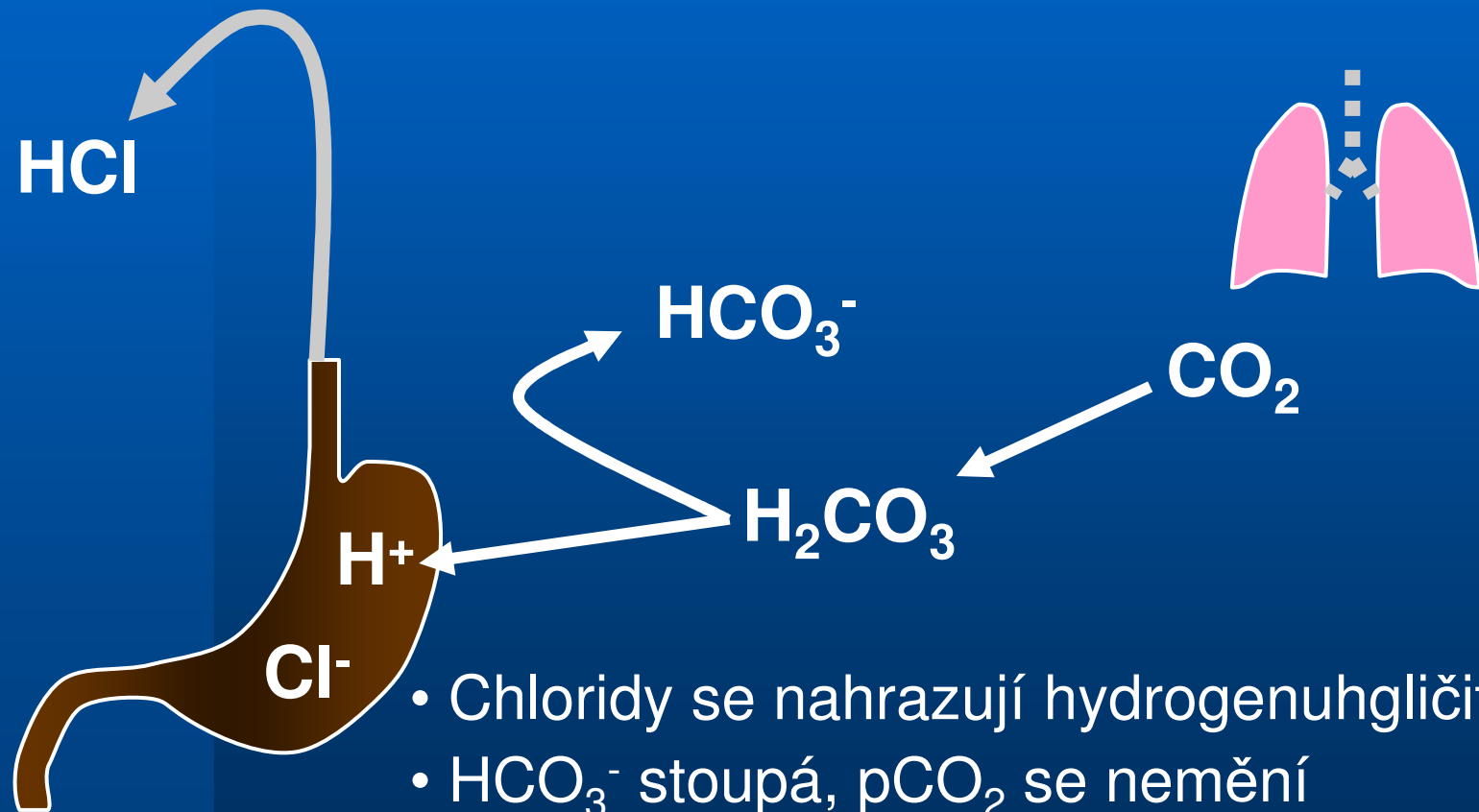
– bez pufru   pH 7,4 $\rightarrow$ > 14

– uzavřený systém   7,4 $\rightarrow$ 7,9

– otevřený systém   7,4 $\rightarrow$ 7,415

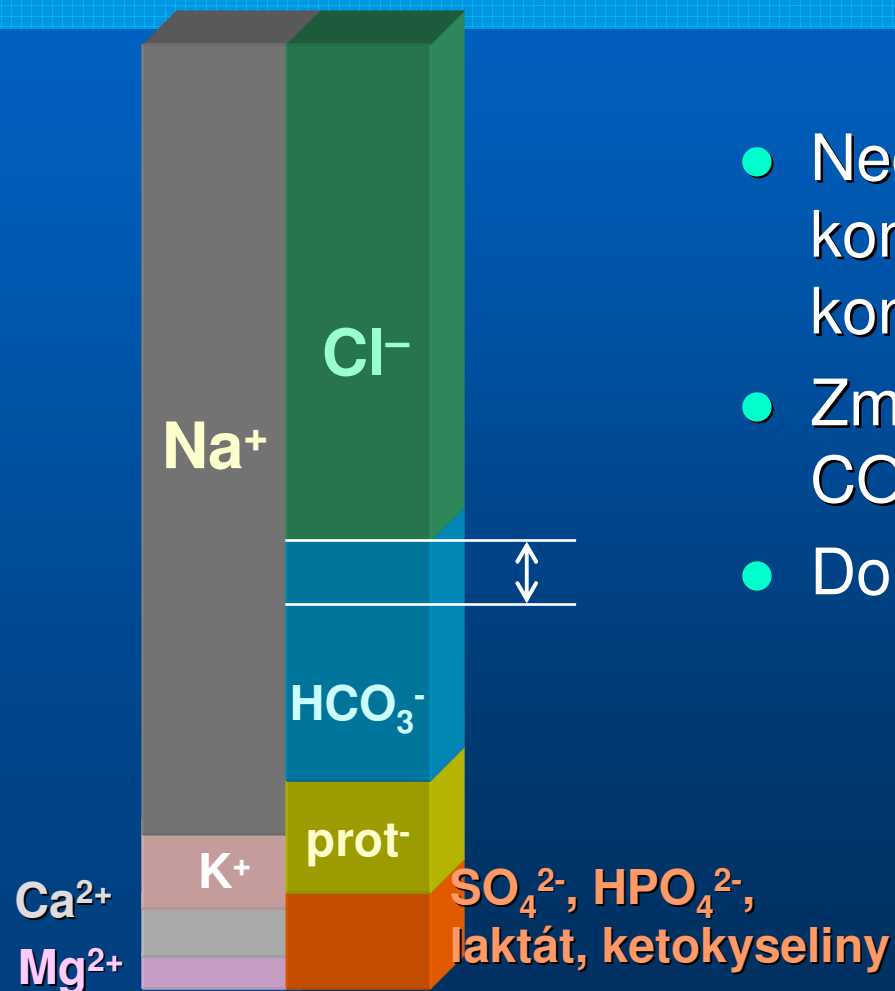

Hypochloremická alkalóza

- Chloridy se nahrazují hydrogenuhličitany
- HCO₃⁻ stoupá, pCO₂ se nemění

Hypochloremická alkalóza

- Nedostatek Cl^- je kompenzován zvýšením koncentrace HCO_3^-
- Změna poměru bikarbonátu a CO_2 vede k alkalóze
- Doprovází např. zvracení

Acidobazická rovnováha

Neuvažuj v první řadě o změně
koncentrace

~~H⁺ nebo OH⁻~~

ale o změně

koncentrace hlavních iontů

změna pH je až druhotná v důsledku změny
poměru v $\text{HCO}_3^- / \text{pCO}_2$

Zdroje protonů

- **Anaerobní glykolýza**

- **Lipolýza**

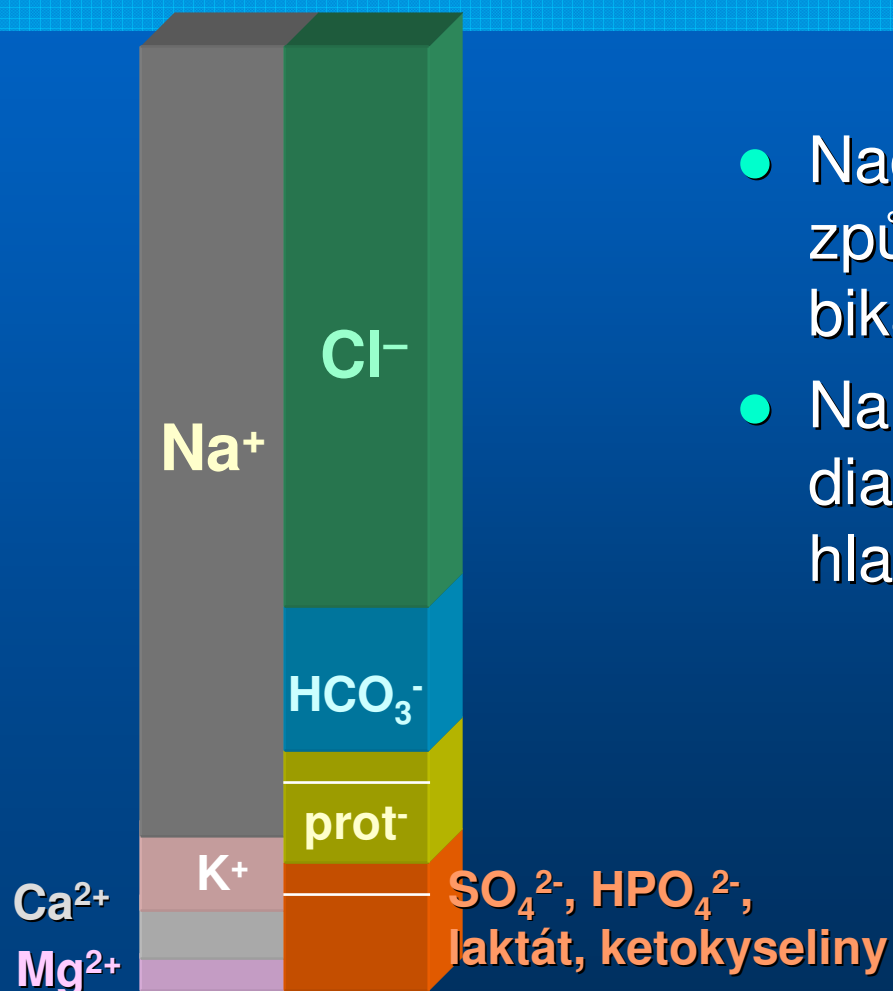

- **Ketogeneze**

„silné“ kyseliny

Ketoacidóza

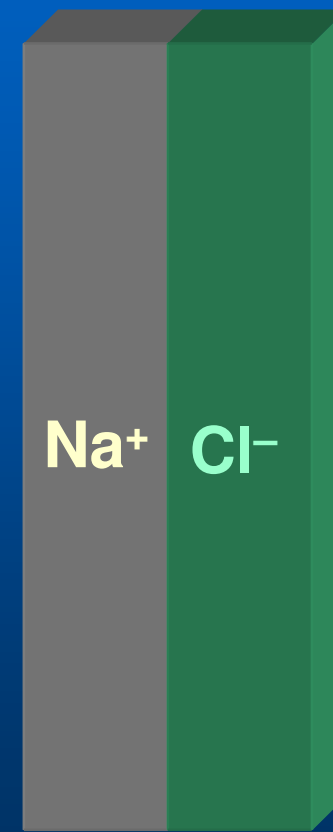
- Nadbytek aniontů ketokyselin způsobí pokles koncentrace bikarbonátu
- Např. dekompenzovaný diabetes mellitus 1. typu, hladovění...

Fyziologický roztok je „kyselý“

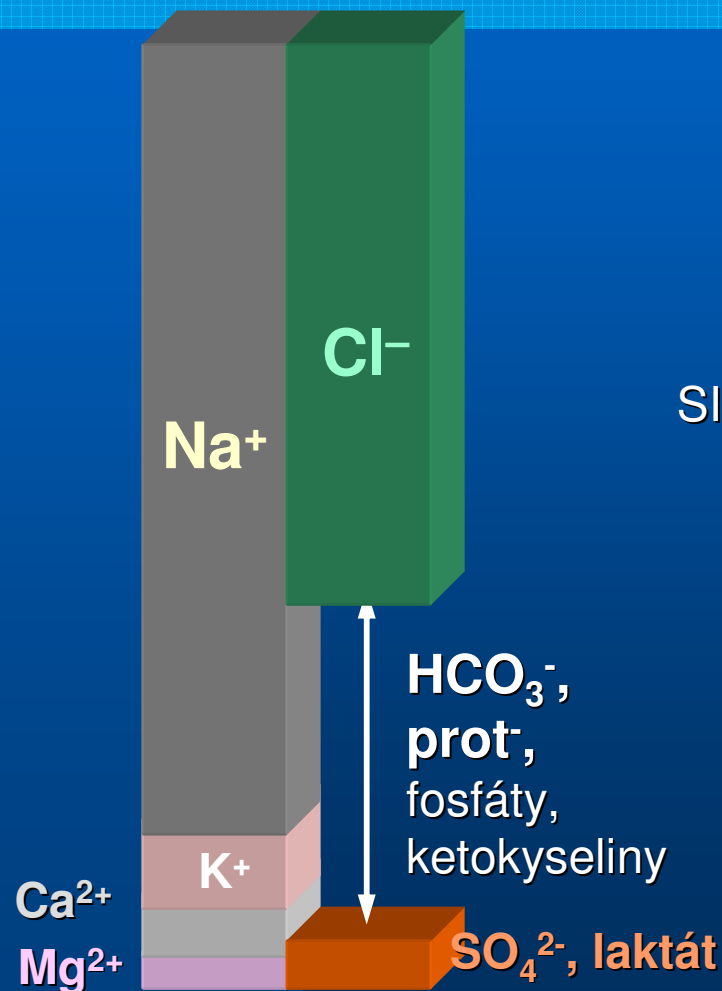
plasma

Fyziologický roztok
obsahuje relativní
nadbytek chloridů

fyziologický roztok

Strong ion difference (SID)

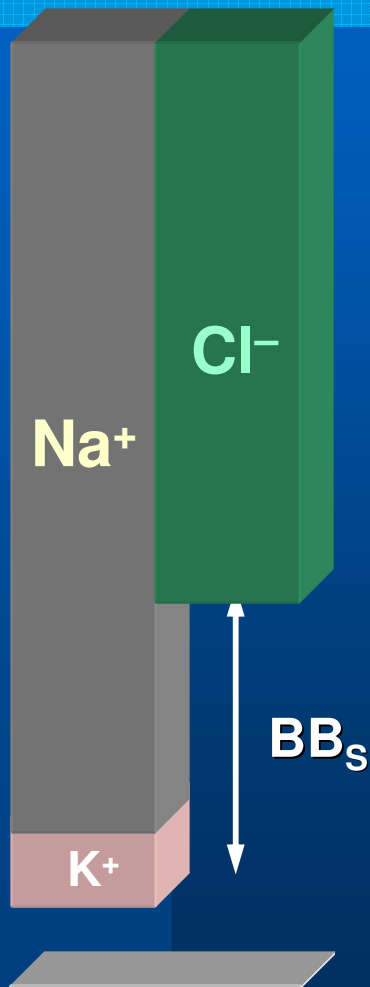
- Rozdíl koncentrací iontů silných kyselin a silných bazí

$$\text{SID} = (\text{Na}^+ + \text{K}^+ + \text{Ca}^{2+} + \text{Mg}^{2+}) - (\text{Cl}^- + \text{laktát}^- + \text{SO}_4^{2-})$$

- Vyžaduje stanovení méně běžných parametrů (Mg^{2+} , SO_4^{2-} , laktát)

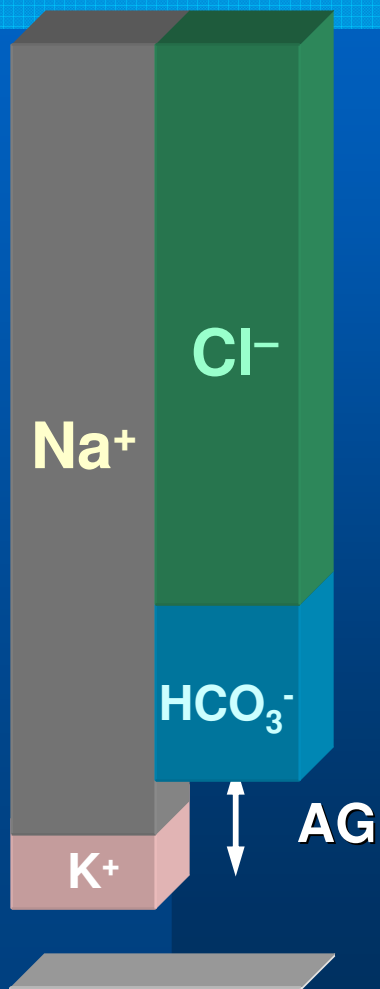

Pufrové báze séra (BB_S)

- Zjednodušení SID
- Odpovídá především HCO_3^- , $prot^-$ a fosfátům, tj. celkové koncentraci pufrů

Anion gap (AG)

- Popisuje odchylky v koncentraci laktátu, ketokyselin, fosfátů, síranů a dalších aniontů

SID

BB_S

AG

Lépe:

hodnotit přímo vliv jednotlivých složek ionogramu na acidobazickou rovnováhu

(výpočtem se ztrácí informace!)

Ca²⁺

Mg²⁺

SO₄²⁻, laktát

HCO₃⁻

fosfáty,
ketokyseliny

HCO₃⁻

AG

Cl⁻

Cl⁻

Cl⁻

ABR a draslík

- **Dochází ke směně K^+ a H^+ na buněčné membráně**
  - acidémie → hyperkalémie
  - alkalémie → hypokalémie
  - hyperkalémie → acidémie
  - hypokalémie → alkalémie

ABR a vápník

- **Výměna H^+ a Ca^{2+} vázaných na plazmatických bílkovinách**
- **acidémie → hyperkalcémie**
- **alkalémie → hypokalcémie**